

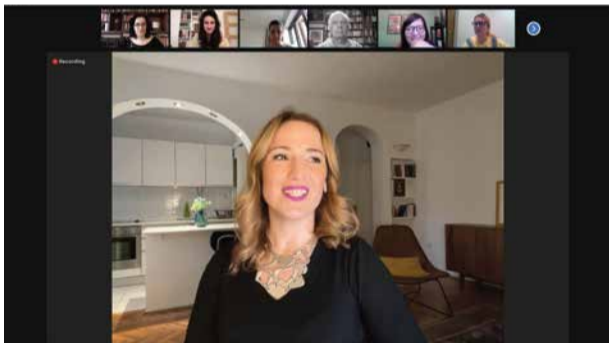
## Vesti

### „Moja Amerika“: Ivana Konstantinović

Naša gošća u seriji razgovora „Moja Amerika“ 14. aprila bila je novinarka N1 Ivana Konstantinović. Ivana je dve godine radila u redakciji Glasa Amerike, u Vašingtonu, a sa nama je ovom prilikom razgovarala o svom iskustvu života u Americi i šta je to „njena Amerika“. Podelila je sa nama utiske sa svojih putovanja u Baltimor, Čikago, Las Vegas i Majami, a otkrila nam je i kakav su uticaj američki filmovi i serije imali na nju prilikom obilaska ovih gradova. Takođe, prenela nam je svoje uzbuđenje odlaska na NBA utakmicu.

Razgovor sa Ivanom Konstantinović možete pronaći na našem novom „Youtube“ kanalu, gde takođe možete pratiti dalje aktivnosti Centra:

<https://bit.ly/3xeuCCN>.



### Predavanje Edrijen Ving

Zahvaljujući Američkoj ambasadi u Beogradu, 22. aprila imali smo priliku da slušamo predavanje profesorke Edrijen Ving na temu rasne i rodne diskriminacije. Kroz najaktuelnije događaje u SAD, presudu Deriku Šovinu za ubistvo Džordža Flojda i pandemiju COVID-19, profesorica Ving približila nam je problem rasne i etničke diskriminacije u SAD, dotakavši se i problema rodne nejednakosti.



### Jugoslovensko-američki odnosi kroz foto-objektiv

Krajem maja Centar za američke studije i Muzej Jugoslavije završio je zajednički projekat, „Jugoslovensko-američki odnosi kroz foto-objektiv“. Tokom marta i aprila, na društvenim mrežama Centra i Muzeja mogli ste da pratite onlajn izložbu koja prikazuje jugoslovensko-američke odnose kroz fotografije. Ovde izdvajamo neke od najupečatljivijih jugoslovensko-američkih momenata koje smo prikazali u aprilu.

Ričard Nikson bio je prvi američki predsednik koji je posetio Jugoslaviju, na jesen 1970. godine. Poseta je protekla u srdačnom tonu – po dolasku u centar Beograda prvo je iz kola pozdravljao okupljane građane, a zatim je na Terazijama izašao iz vozila, prošetao se i rukovao sa prolaznicima koji su ga pozdravljali. Ričard Nikson i njegova supruga Patriša su u pratnji Tita i Jovanke Broz takođe posetili Zagreb i Titovu rodnu kuću u Kumrovcu.

Već naredne godine su predsednik Nikson i prva dama uzvratili gostoprimstvo jugoslovenskom predsedniku i njegovoj supruzi u Vašingtonu.

Erik Džonston, direktor Udruženja filmskih producenata i distributera Amerike, bio je prvi američki zvaničnik koji je posetio Jugoslaviju nakon sukoba sa Staljinom. Ovim je otpočela nova etapa otvaranja jugoslovenskog tržišta za američku kinematografiju, a činjenica da je Tito bio veliki ljubitelj filma, značajno je doprinela ovakvoj saradnji. Tito je 1971. godine, prilikom putovanja kroz SAD, posetio i Los Anđeles. Na prijemu u hotelu Plaza priređenom u njegovu čast, dočekali su ga Kirk Daglas, Čariton Heston, Širli Meklejn, Karl Malden, Rok Hadson i Li Marvin.

Prva putujuća izložba savremenog jugoslovenskog slikarstva u SAD organizovana je 1960. u Vašingtonu, dok je dve godine kasnije savremena jugoslovenska umetnost predstavljena i u Njujorku. Kao najvažnije izložbe američkog savremenog slikarstva u Jugoslaviji izdvajaju se one iz 1956, 1961. i 1969. godine, zatim „Američka kultura: Pogled na sedamdesete godine“ iz 1979. i retrospektivna izložba Roberta Smitsona 1983. godine u Muzeju suvremene umetnosti u Beogradu. Pomenuti primeri ilustruju bogatu kulturnu razmenu između dve zemlje u hladnoratovskom periodu. Da je povezivanje dveju zemalja kroz kulturu i umetnost bila značajna tačka u njihovim odnosima svedoče i posete Jovanke Broz Nacionalnoj galeriji u Vašingtonu i Muzeju moderne umetnosti u Njujorku 1963, kao i obilazak Muzeja istorije i tehnike u okviru Smitsonian instituta u Vašingtonu (1971).



▲ Ričard Nikson i Josip Broz Tito sa suprugama, 1970 (izvor: Muzej Jugoslavije)



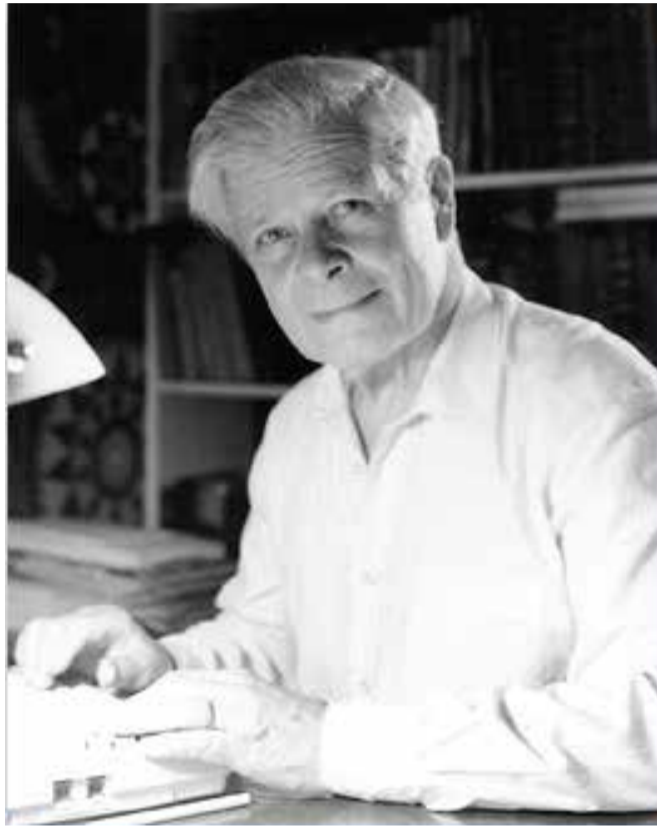
▲ Josip Broz Tito i Kirk Daglas, 1971 (izvor: Muzej Jugoslavije)



▲ Jovanka Broz u poseti MOMA-i u Njujorku, 1963. (izvor: Muzej Jugoslavije)

## Trajan Stojanović

U srpskim historiografskim krugovima neretko se može čuti da je Trajan Stojanović (1921–2005) doprineo razumevanju Balkana koliko je Fernan Brodel doprineo razumevanju Mediterana. Stojanović je rođen na samom jugu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, u selu Graješnica kod Bitolja. U rodnoj zemlji nije ostao dugo, jer već kao sedmogodišnjak prelazi Atlantik u pratnji oca koji je svoju budućnost video u Sjedinjenim Državama. U gradu Ročester, u državi Njujork, Stojanović se nastanio i završio osnovnu i srednju školu, a zatim i osnovne studije. Drugi svetski rat je proveo u trogodišnjoj službi u američkoj vojsci (1942–1945). Posle rata se, napokon, mogao potpuno posvetiti nauci. Usledili su njegov master rad o agrarnoj

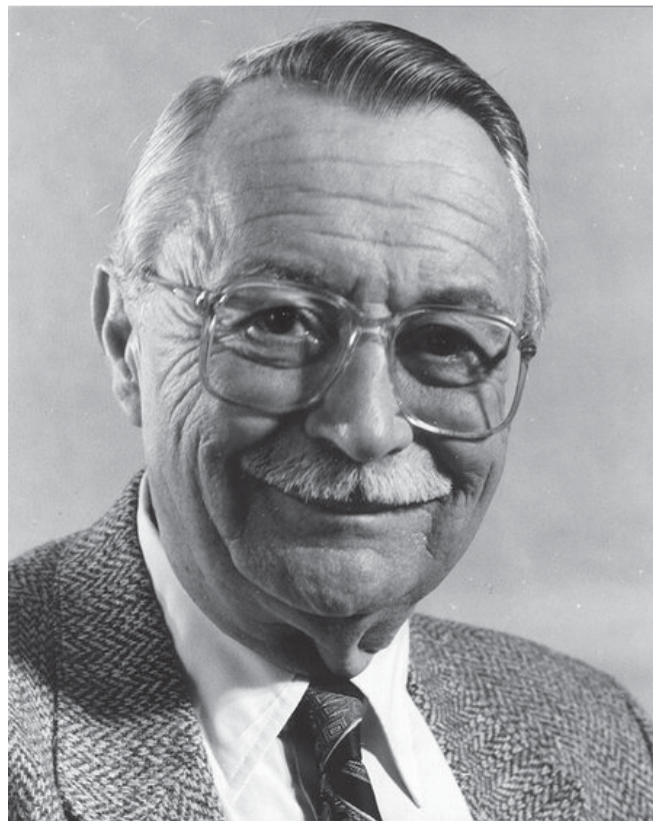


politici u revolucionarnoj Francuskoj, odbranjen na Univerzitetu u Njujorku (1949), i doktorat o Balkanskoj privredi u XVI i XVII veku, pod Brodelovim mentorstvom, odbranjen u Parizu (1952). Na prestižni Univerzitet Rutgers dolazi kao nastavnik 1955. godine, i na njemu ostaje do kraja karijere. Stojanović je među svojim studentima ostao upamćen kao erudita i vrhunski predavač, a historiografiju je zadržao svojim balkanološkim studijama (**Studija o balkanskoj civilizaciji, Balkanski svetovi: Prva i poslednja Evropa, Između Istoka i Zapada: Balkanski i sredozemni svetovi**) i širenjem paradigme francuskog časopisa *Anali* u SAD.



## Dimitrije Đorđević

Za razliku od Trajana Stojanovića, koji je rođen na jugoslovenskoj periferiji, istoričar Dimitrije Đorđević (1922–2009) poticao je iz bogate beogradske porodice. Kao mladić, bio je član Srpskog kulturnog kluba, a za vreme Drugog svetskog rata pridružio se pokretu Dragoljuba Mihailovića, zbog čega je bio zatvoren u logoru Mauthausen 1942. godine. U toku rata vratio se u Srbiju i u njoj dočekaob pobeđu revolucionarnih snaga koje je predvodila Komunistička partija Jugoslavije. Bio je zatvoren zbog učešća u antikomunističkom organizovanju u posleratnom Beogradu. Nakon amnestije 1947. godine započelo je njegovo visoko obrazovanje. Đorđević je osnovne studije Istorije na Filozofskom fakultetu u Beogradu



okončao 1954. godine. Doktorirao je 1962, i to na temu Carinskog rata. U „beogradskoj fazi“ svog rada bio je istraživač na Istorijskom institutu Srpske akademije nauka. Kao univerzitetski profesor, Đorđević se ostvario tek 1970. u Sjedinjenim Državama, na Univerzitetu Kalifornije u Santa Barbari. Predavao je modernu jugoslovensku, balkansku i evropsku istoriju. Svoje master i doktorske kandidate u Americi smatrao je „balkanskom porodicom“. Đorđevićev opus o modernoj srpskoj i balkanskoj istoriji teško je preceniti. U njega spadaju i biografska i sintetička dela (**Milovan Milovanović, Nacionalne revolucije balkanskih naroda**). Svoja sećanja na Drugi svetski rat Đorđević je sabrao u memoarskom delu **Ožiljci i opomene**.

## Jugoslovenski paviljon na izložbi u Njujorku 1939.

Svetska izložba u Njujorku 1939. godine otvorena je u atmosferi zategnutih međunarodnih odnosa pred početak novog svetskog rata. Izložba je trajala od 30. aprila 1939. do 27. oktobra 1940, a nakon izbijanja rata promenila je naziv iz „Svet budućnosti“, u slogan „Za mir i slobodu“.

Jugoslovenski paviljon u okviru svetske izložbe u Njujorku otvoren je 28. maja 1939. na Trgu mira, a domaćin je bio jugoslovenski poslanik u Vašingtonu Konstantin Fotić. Među govornicima na dan otvaranja trebalo je da bude i Nikola Tesla, koji je zbog zdravstvenih problema morao da odbije poziv. Umesto toga, Tesla je poslao pismo koji je Fotić pročitao prisutnima.

Otvaranju jugoslovenskog paviljona prisustvovao je i gradonačelnik



▲ Jugoslovenski paviljon Njujork, 1939.

Njujorka, La Gvardija, a najupečatljiviji momenat svečanosti bio je deo njegovog govora izrečen na srpskohrvatskom: „Moja poruka dobrom narodu Vaše zemlje, Hrvatima, Slovencima, Srbima, Crnogorcima, Bosancima, Hercegovcima i Dalmatincima je ova: volite se među sobom kao braća i cijeli svijet će vas voliti.“ Upravo ovom porukom započeo je i članak o jugoslovenskom paviljonu u „Njujork tajmsu“. U izdanju „Politike“ od 11. juna 1939, novinar i izveštač iz SAD, Momčilo Jojić preneo je svoje utiske sa svečanosti, kao i pomenute La Gvardijine reči, napisavši da je „Njujork tajms“ prvi put u istoriji štampao članak na „našem, srpskohrvatskom jeziku“.



## Mjuzikl „Kosa“ u Beogradu

U godini globalnih studentskih pokreta, mjuzikl „Kosa“ Džeroma Ragnija i Džejmsa Rada stigao je na brodvejski repertoar. Mjuzikl oslikava život hipi omladine u Njujorku u vreme seksualne revolucije i antiratnog pokreta u SAD. Golotinja i prikazano korišćenje droga bile su jedne od glavnih kontroverzi ovog mjuzikla, koje je trebalo da šokiraju i suprotstave se konzervativnim idealima roditelja omladine koja je tada na ulicama protestovala protiv Vijetnamskog rata.

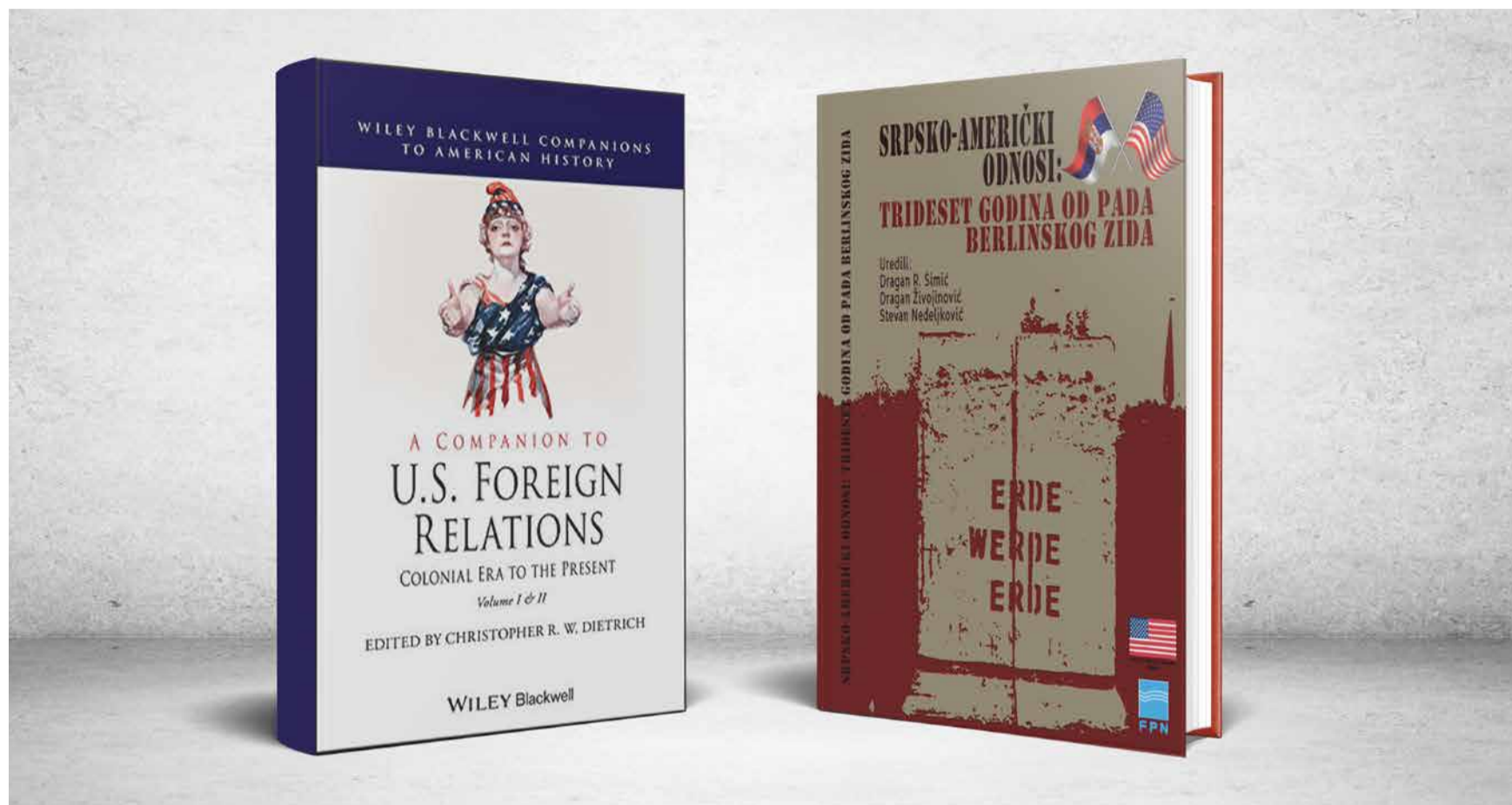
Samo godinu dana pošto je prikazana na Brodveju, „Kosa“, prema adaptaciji Bore Ćosića, u režiji Mire Trailović i Zorana Ratkovića, stigla je na repertoar Ateljea 212. Prilikom gostovanja Ateljea u Linkoln centru, Mira Trailović i Jovan Ćirilov imali su priliku da pogledaju „Kosu“, kada se i javila ideja dovođenja ovog mjuzikla na jugoslovensku pozorišnu scenu.



▲ Mjuzikl „Kosa“, 1969 (izvor: arhiva Ateljea 212)

Beogradska premijera „Kose“ održana je 19. maja 1969. godine. Glavne uloge u prvoj postavi igrali su Dragan Nikolić, Mihajlo Janketić, Seka Sablić i Miodrag Andrić, a Dušan Prelević Prele je pevao najpoznatiju pesmu „Daj nam sunca“ („Let the Sunshine In“). Predstavi su jednom prilikom prisustvovali Ragni i Rado, oduševljeni adaptacijom. O značaju ovog mjuzikla govori i činjenica da je u čast Titovog rođendana i Dana mladosti 1969. u Domu omladine izveden deo mjuzikla. Ipak, zbog jačanja cenzure i kontrole države, 1973. „Kosa“ je skinuta sa repertoara.

Jugoslavija je bila prva socijalistička država u kojoj je „Kosa“ igrana, a postavljanje ovog mjuzikla na repertoar Ateljea 212 prikazuje jasan uticaj amerikanizacije, ne samo na popularnu kulturu, već i na avangardnu scenu u Jugoslaviji.

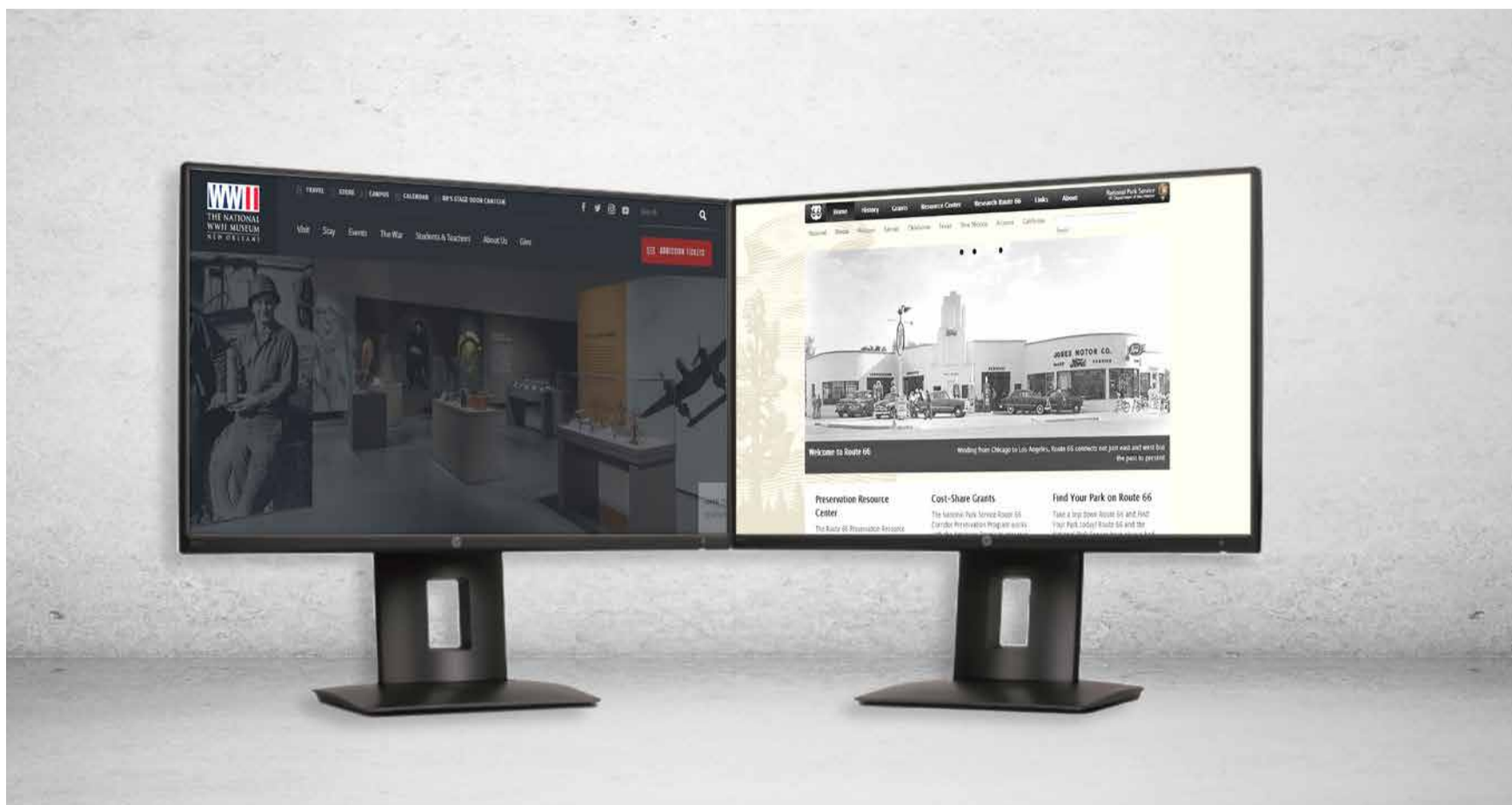


**A Companion to U.S. Foreign Relations. Colonial Era to the Present**, ed. Christopher R. W. Dietrich, Hoboken: Wiley, 2020.

Vajli, jedna od najvećih američkih izdavačkih kuća, pored toga što je u XIX veku izdavala dela Hermana Melvila i Edgara Alana Poa, poznata je i po ediciji priručnika o američkoj istoriji, zvanom Vajli Blekvel. Prošle godine ovoj ediciji je pridružen dvotomni „**A Companion to U.S. Foreign Relations**”. Urednik oba toma bio je Kristofer Ditrih, profesor istorije na njujorškom Univerzitetu Fordam. Poduhvat je ambiciozno zamišljen. Želja urednika bila je da se složena dvoipovekovna istorija odnosa Sjedinjenih Država sa ostatkom sveta predstavi tako da zadovolji potrebe kako profesionalnih istoričara, tako i javnosti koja je van struke. Pored toga, priroda kontakta SAD i drugih država nalagala je pogled širi od striktno diplomatske istorije, te nisu preskočene ni teme iz kulturne, ekonomske i društvene istorije. Širok spektar tema pokrila su 52 poglavlja koja su priložili priznati stručnjaci iz najrazličitijih niša američkih studija. Poglavlja su hronološki raspoređena, pa je prvo poglavlje posvećeno revolucionarnom periodu, a poslednje periodu Obamine administracije. Ovaj priručnik potvrđuje da se iza izraza „**foreign relations**” krije mnogo više od diplomatije. U američkom slučaju može se čak primetiti, na osnovu brojnih poglavlja predstavljene publikacije, da su mnogi ideološki, rodni i rasni fenomeni bili oblikovani u interakciji sa sve globalnijim svetom.

**Srpsko-američki odnosi: Trideset godina od pada Berlinskog zida**, ur. Dragan R. Simić, Dragan Živojinović, Stevan Nedeljković, Beograd: Fakultet političkih nauka, 2021.

U 52 poglavlja Vajlijevog priručnika o odnosima Sjedinjenih Država sa inostranstvom ipak nije bilo reči o srpsko-američkim odnosima. Srećom, na tu temu je ovog meseca Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu, uz pomoć Ambasade SAD u Republici Srbiji, izdao zbornik radova. Ovaj zbornik nastao je nakon Međunarodne naučne konferencije „**Srpsko-američki odnosi: Trideset godina od pada Berlinskog zida**”, i nosi njeno ime. U njemu su kao prilozi predstavljena izlaganja sa dvodnevne konferencije koja je bila održana povodom petnaestogodišnjice osnivanja Centra za studije SAD na FPN. Urednici zbornika su istaknuti srpski izučavaoci Sjedinjenih Država: dekan FPN i osnivač Centra za studije SAD, prof. dr Dragan R. Simić, sa svojim saradnicima mr Draganom Živojinovićem i dr Stevanom Nedeljkovićem. Zbornik je podeljen na dve celine. Prvu celinu čini pet radova, koji se bave promenama koje je u jugoslovensko-američke odnose doneo pad Berlinskog zida i urušavanje istočnoevropskih socijalističkih režima (1989–1991). Zajednička tema druge celine, koja takođe sadrži pet priloga, su promene u srpsko-američkim odnosima u toku mandata kontroverznog američkog predsednika Trampa. Zainteresovana javnost zahvaljujući ovom zborniku može da se upozna sa analizom i evaluacijom odnosa naše države i SAD, i da uoči kontinuitete i prekide na polju tradicionalne diplomatije, ali i na polju meke moći.



## The National WWII Museum

<https://www.nationalww2museum.org/>

Nacionalnom muzeju Dana D u Nju Orleansu, odlukom Kongresa iz 2003. godine, pripao je zadatak da predstavi priču o celokupnom američkom ratnom iskustvu, te je prerastao u Nacionalni muzej Drugog svetskog rata. Odabir najvećeg grada Luizijane za lokaciju ove institucije nije bio slučajan. Naime, na mestu današnjeg muzeja nalazila se fabrika njuorleanškog biznismena Endrjua Higinosa u kojoj su se gradili brodovi na kojima su američki vojnici stizali do plaža Normandije 1944. godine. Posredstvom veb sajta muzeja, posetiocima su na raspolaganju virtuelne izložbe, edukativni materijali, tekstovi o Drugom svetskom ratu, podaci o veteranima, kao i digitalni repozitorijum pretraživih fotografija i usmenih svedočanstava. Inicijativu za prikupljanje svedočanstava, koja su najpre obuhvatala samo učesnike iskrcavanja u Normandiji, pokrenuo je istoričar Stiven Ambrouz, dok danas intervjui na ovoj platformi omogućavaju da se oživi iskustvo američkog ratovanja na svim frontovima, kao i svakodnevnica koja se odvijala iza frontovskih linija. Sadržaj ovog veb sajta dragocen je za proučavaoce američke političke, vojne i društvene istorije iz vremena Drugog svetskog rata, a naročito za one koji su naklonjeni korišćenju usmenih svedočanstava u svojim istraživanjima.

## The Route 66 Corridor Preservation Program

<https://ncptt.nps.gov/rt66/>

Nekada najpoznatija saobraćajnica, koja je povezivala osam američkih država i prolazila kroz tri vremenske zone, Ruta 66 je u različitim istorijskim epohama bila simbol progresna, modernizacije, slobode, nade i nostalgije. Iako je Ruta 66 izgubila status federalnog autoputa 1985. godine, privučeni narativima koji se provlače kroz popularnu kulturu u formi književnih dela, muzike, serija i filmova, brojni turisti su motivisani da se upute na ponovno otkrivanje ove trase. Odlukom Kongresa, američka Služba nacionalnih parkova je u saradnji sa drugim organizacijama preuzela ulogu očuvanja, te podsticanja edukacije i istraživanja o Ruti 66. Ukoliko se turista odluči da istražuje muzeje, arhive i biblioteke u kojima su pohranjeni izvori za istraživanje ovog kulturno-istorijskog fenomena, predstavljeni veb sajt predstavlja prvo stajalište. Uz osvrt na istorijat razvoja Rute 66, lokacije partnerskih institucija, predloge literature, korisnik može pretraživati digitalni repozitorijum odabirom konkretne države ili vrste istorijskog izvora, među kojima se nalaze kolekcije mapa, fotografija, usmenih svedočanstava i filmova. Istoričari, antropolozi, sociolozi, kulturolozi, ali i ljubitelji „Plodova gneva”, Džeka Keruaka i Neta Kinga Kola, uživaće u ovom virtuelnom putovanju duž Rute 66.



Newsletter  
Vol. 17  
april 2021.

# Najave konferencije konkursi

## Predavanje prof. dr Dijane Metlić o Stenliju Kjubriku

Stenli Kjubrik (1928-1999), jedan od najznačajnijih filmskih autora 20. veka, gotovo nikada nije pominjao imena omiljenih slikara iako se u svim njegovim filmovima mogu uočiti uticaji određene umetničke epohe ili pravca. U razgovoru o Kjubriku i istoriji umetnosti, **u sredu 5. maja u 18h**, prof. dr Dijana Metlić (Akademija umetnosti Novi Sad) odgovoriće na pitanje kakav je uticaj likovnih umetnosti na opus Stenlija Kjubrika. Analiziraće kompoziciju i strukturu Kjubrikove filmske slike, govoriće o upotrebi svetla i simboličkom značenju boje. Skrenuće pažnju na Kjubrikov odnos prema „starim“ majstorima, kao i prema modernoj umetnosti. Takođe će ukazati na mogućnosti muzealizacije filmskog autora i na uticaje koje Kjubrikovi filmovi imaju na savremene umetničke prakse. Razgovor će voditi prof. dr Simona Čupić.



## „Moja Amerika“: Žarko Paspalj

U okviru serijala razgovora „Moja Amerika“ gost Centra za američke studije u maju biće slavni košarkaš Žarko Paspalj. Paspalj će sa nama podeliti svoje američko iskustvo, svoj utisak o životu u SAD, kao i ono najvažnije, kako je to igrati za jedan NBA tim.



## Predavanje o NBA-u

Mesec maj će u Centru za američke studije, pored predavanja o Stenliju Kjubriku, biti obeležen kao mesec košarke. Dr Vladimir Todić održaće predavanje o NBA košarkaškoj ligi. Vladimir Todić govoriće nam o istorijatu NBA-a, o najslavnijim košarkašima, kao i o društvenim i kulturnim uticajima ove lige, kako u SAD, tako i kod nas.

## Grantovi Američke ambasade

Otvoren je drugi krug konkursa za grantove Ambasade SAD: Annual Program Statement for Fiscal Year (FY) 2021 i Alumni Small Grants Funding Opportunity 2021. Više informacija na linkovima:

ANNUAL  
PROGRAM  
STATEMENT



ALUMNI  
SMALL GRANTS  
FUNDING

